

Методика Л. Сонді як інструмент вивчення уявлень молоді про ідеального політичного лідера

Дроздова Марина Анатоліївна,
доцент кафедри екологічної психології та соціології
Національного університету «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г.Шевченка, кандидат психологічних наук, доцент

Традиційним напрямком політичної психології є вивчення образів і уявлень про владу та політичних лідерів. Щоправда, частіше увага науковців спрямовується на дослідження уявлень свідомого (раціонального) характеру. Поряд із тим, ряд зарубіжних та українських фахівців вказує на ірраціональний характер сприймання політичного лідера. Важливість вивчення підсвідомих політичних образів та уявлень зумовлена тим фактом, що вони можуть не співпадати з відповідними свідомими образами. Це робить перспективним застосування проєктивних методик у політико-психологічних дослідженнях, зокрема тесту портретних виборів Л.Сонді. Останній дозволяє вивчати не лише підсвідомі уявлення про політичних постатей, але й виявляти латентні психологічні особливості (настанови, очікування, потреби) власне виборців.

За допомогою вище означеної методики ми ставили за мету дослідити динаміку уявлень молоді про ідеального політичного лідера, а також регіональні особливості цих уявлень на сучасному етапі. Наше дослідження проводилося у два етапи. Перший (вересень 2003 р.) – охоплював 120 студентів Чернігівського педуніверситету імені Т.Г. Шевченка. У другому (березень 2019 р.) – брало участь 127 студентів, які утворили дві регіональні підгрупи: студенти Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (м. Чернігів; n=67); студенти Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (евакуйованого до м. Старобільськ; n=60).

Результати дозволили виявити певну динаміку уподобань чернігівської студентської молоді стосовно ідеального лідера. Наприклад, у 2003 р. респонденти більшою мірою тяжіли до «фемінінних» (добросердечних, м'яких за характером) політичних лідерів, про що свідчить частий вибір портретів типів «h» та «e». Найпопулярніший ідеальний політичний лідер (портрет 1.б.е.) уявлявся відносно молодим (30-35 років) чоловіком з уважним, емоційно-нейтральним виразом обличчя.

Сучасна молодь разом із «фемінінними» надає перевагу ще й «маскулінним», тобто активним, рішучим, владним, політичним постатям (найчастіше опитані обирали портрети серій «h» та «p»). Вірогідно, це є наслідком сучасної складної соціально-політичної ситуації в Україні. Найпопулярніший ідеальний політичний лідер (портрет П.б.р) уявляється чоловіком приблизно 50-ти років, досить консервативної зовнішності (вуса і борідка характерні для першої половини ХХ

сторіччя), із серйозним, задумливим, дещо похмурим виразом обличчя. Мабуть, саме такий лідер, на думку опитаних, здатний навести лад у країні.

Основу уявлень молоді Луганщини про ідеального лідера також утворили портрети типів «р» та «h». Отже, як і чернігівці, мешканці Донбасу від такого лідера, швидше за все, очікують прояву фемінінних і маскулінних рис. Причому останнім надається дещо більша перевага, що видається нам пов'язаним із військовими діями на означеній території. Цікаво, що найпопулярнішими у вибірці луганського регіону виявилися одразу три портрети (II.6.p, I.6.e, IV.6.s), кожен із яких символізує різні характеристики – рішучість і одержимість («р»), доброту і сердечність («e»), жорстокість і владність («s»). Оскільки жоден із цих портретів не домінував у виборах, можемо вести мову про відсутність в опитаних із Донбасу якоїсь однієї вираженої соціально-психологічної тенденції.

Отже, у виборах респондентів з Чернігівщини та Луганщини простежуються дві спільні тенденції. По-перше, в обох регіонах популярним є екстравертований, емоційний, активний, рішучий, готовий до суперництва лідер (про що свідчить частий вибір в обох групах портрета II.6.p). По-друге, уявлення молоді про ідеального політичного лідера базуються на наявному у масовій свідомості статево-рольовому стереотипові – «політика – чоловіча справа» (найпопулярнішими портретами в обох регіонах були чоловічі). Спостерігається також регіональна специфіка уявлень молоді про ідеального політичного лідера, обумовлена військовими діями на Сході України. Зокрема, у луганських студентів присутні настанови (очікування) «етико-гуманістичного» та «активно-агресивного» типів (популярність портретів серій «e» та «s»), тоді як серед чернігівців – «еротично-гуманістичного» характеру (частий вибір портретів серії «h»). Отже, методика Л.Сонді може розглядатися як перспективний інструмент для вивчення уявлень громадян про політичних лідерів.